

DVOJÍ VÝJIMEČNOST

Celostátní setkání koordinátorů nadání NPI ČR

19.9.2025

Workshop Dvojí výjimečnost

Mgr. Elena Lazarevská, Mgr. Linda Kolenatá

Harmonogram

13:00 – 13:20 – přivítání účastníků, seznámení účastníků

13:20 – 13:40 – úvod do tématu Dvojí výjimečnost, úskalí identifikace. Projevy dvojí výjimečnosti.

Realizace vhodné podpory ve škole.

13:40 – 13:45 – přestávka

13:45 – 14:15 – dvojí výjimečnost, která maskuje nadání (nadání + PAS, SPU atd.).

14:15 – 14:20 – přestávka

14:20 – 14:50 – kazuistiky, diskuse, výměna názorů

14:50 – 15:00 – závěrečná ustanovení, poděkování účastníkům, loučení se účastníkům.

Dvojí výjimečnost – co je to:

Určité rozdíly ve schopnostech, včetně těch, které se podílejí na dobrém prospěchu ve škole, jsou normální. O inteligenci bychom měli uvažovat spíše jako o **skupině odlišných schopností** než jako o **globálním nebo obecném faktoru**, který se promítá do všeho, co děláme. Jinými slovy, intelligence není jedna „věc“, na kterou bychom mohli ukázat, a **to, že vynikáme v jedné oblasti, automaticky neznamená, že se nám bude dařit stejně dobře i v jiných.**

Pro většinu z nás tyto rozdíly nepředstavují velký problém. Ve škole a v životě se prosadíme tak, že se trochu víc snažíme tam, kde máme slabiny, nebo se své slabiny naučíme kompenzovat využitím svých silných stránek. Učíme se, často nevědomě, **přizpůsobovat.**

U některých dětí jsou však rozdíly mezi jejich schopnostmi tak velké, že je pro ně obtížné, ne-li nemožné uspět ve škole pouze usilovnější prací nebo kompenzací.

Dvojitá výjimečnost – co je to:

Tyto děti mají skutečnou poruchu učení – trvalý a zřejmý blok, pokud jde o učení se určitým typům látky. Jedná se o jinak schopné děti, které i přesto, že mají skvělé učitele, pomoc doma a spoustu příležitostí k učení, tak jim to „prostě nejde“. Mnoho nadaných dětí odpovídá tomuto vzoru a **nazýváme je dětmi s dvojitou výjimečností**.

Dvojitá výjimečnost (angl.. „twice exceptionality“) je **současný výskyt** mimořádného nadání **a zároveň diagnózy** (např. specifické poruchy učení, poruchy chování, Aspergerův syndrom, smyslové či tělesné postižení) u jedince.

Charakteristiky a projevy dvojí výjimečnosti:

Charakteristiky a projevy dvojí výjimečnosti:

Skryté nadání:

Děti s dvojí výjimečností mají vysoký potenciál, ALE jejich potíže s učením nebo chováním, komunikací mohou zastínit a přebít jejich nadání

Rozdílné výkony:

Může se u nich projevovat velký rozdíl mezi výkony v různých oblastech (např. výborně zvládají jeden předmět, zatímco v jiném (jiných) mají značné potíže)

Obtížná identifikace:

Tyto děti jsou často obtížně identifikovatelné, protože jejich nadání a handicap se vzájemně kompenzují a maskují, což vede k tomu, že bývají označovány jako průměrné. Správná diagnostika a individuálně přizpůsobené vzdělávací postupy jsou pro tyto žáky zásadní.

Proč je důležité dvojí výjimečnost rozpoznat:

Zabránění „ztrátě“ nadání: Bez správné podpory může nadání zůstat nevyvinuté.

Individuální podpora: Děti potřebují specifické přístupy, aby mohly rozvíjet své schopnosti a zároveň překonávat své obtíže.

Zlepšení vzdělávacích výsledků: Vhodná podpora pomáhá dětem dosahovat jejich plného potenciálu.

Nejčastější kombinace rozumového nadání a diagnózy :

Nadané děti se specifickými vývojovými poruchami učení, tedy s dyslexií, dysortografií, dysgrafií

Nadané děti s poruchami chování a pozornosti (ADHD/ADD)

Nadané děti s PAS (Aspergerovým syndromem)

Diagnostika dvojí výjimečnosti:

K identifikaci nadání a poruch učení je zapotřebí cílená diagnostika obou výjimečností. Důležité je, že existuje řada kombinací míry a typů obou výjimečností a doporučení záleží vždy na každém individuálním případě. V závislosti na odpovídající diagnostice je potřeba vytvořit individuální studijní plán a postupy, které by zohledňovaly obě výjimečnosti.

Nadané děti s hyperaktivitou a poruchou pozornosti (ADHD/ADD) – PŘÍPADY, KDY NADÁNÍ JE VIDĚT (TEDY JE VIDĚT, ŽE ŽÁK NENÍ HLOUPÝ), NA SEBE UPOZORŇUJÍ PŘEDEVŠÍM NEVYZRALÝM CHOVÁNÍM.

Nadané děti se mohou ve škole často nudit. V důsledku toho vyrušují, nedávají pozor a snaží se na sebe upozornit. Proto bývají učiteli označeny jako hyperaktivní. Odborná literatura však ukazuje, že zejména u nadaných dětí může dojít v této souvislosti k chybným diagnózám a závěrům, a proto je třeba cílená, psychologická diagnostika za účelem stanovení, či vyvrácení ADHD.

Jak obecně odlišit nadání od ADHD?

Poznámka: Jde zejména o schopnost dlouhodobé (i několikahodinové) koncentrace pozornosti u nadaných dětí, pokud jsou skutečně zaujaty.

Tab.: Některé odlišné způsoby chování u dětí nadaných na jedné straně a hyperaktivních na druhé.

NADÁNÍ	ADHD
Projevuje méně nevhodného chování, když je zaujato.	Chování není ovlivněno zájmy.
Kontakt s podobně nadanými dětmi výrazně zmenšuje projevy nevhodného chování.	Kontakt s ostatními nadanými dětmi nemá pozitivní efekt na chování.

ZDROJE

Použité zdroje: materiály NPI, MŠMT, MENSA: Nadané děti (mensa.cz), nadanedeti.cz (Š. Portešová), materiály INPSY a Katedra psychologie FSS MU Brno, vlastní odborné zkušeností z praxe (PPP, soukromá ordinace, základní školy).

Děkujeme za pozornost